

О. В. Кравчук,
к. ю. н., доцент кафедри кримінального права та процесу,
Хмельницький університет управління та права, м. Хмельницький
ORCID ID: 0000-0001-9955-0245

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.11.103

СТРУКТУРУВАННЯ ПРОЦЕСУ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

O. Kravchuk,
PhD in Law Sciences, Associate Professor of Criminal Law and Process Department,
Khmelnitsky University of Management and Law, Khmelnitsky

THE STRUCTURING OF THE PROCESS OF CRIMES' DISCLOSURE IN PUBLIC ADMINISTRATION BY EXPERT AND CRIMINALIST ACTIVITY

У статті структуровано процес розкриття злочинів у державному управлінні експертно-криміналістичною діяльністю. Здійснено класифікацію методів структурування знань в експертно-криміналістичній діяльності. Зазначено, що виділяють чотири рівні структурування знань в експертно-криміналістичній діяльності: на рівні лексики мови; на понятійному рівні; на рівні семантичних структур; на рівні конкретних даних. Проведено структурування розслідування як процесу пізнання. Підкреслено, що розслідування як процес пізнання, складається з двох елементів: етапів розслідування та окремих слідчих дій. Виділено етапи діяльності органів дізнання та слідства: етап порушення кримінальної справи; етап розкриття злочину; етап розшуку підозрюваного або обвинуваченого; етап перевірки підозри; етап уточнення звинувачення та етап закінчення слідства. Зауважено, діяльність слідчого і органів дізнання у конкретній кримінальній справі кількісно не обов'язково відповідає саме цим етапам, але їх застосовність обґрунтовується: по-перше, тим, що кількість, послідовність і зміст етапів розслідування є досить типовими і характерними для справ певної категорії; по-друге, будь-яка комбінація етапів розслідування складається з декількох основних вихідних стадій. Здійснено припущення, що процес розкриття злочинів складається з різного числа інформаційно-пошукових етапів, не обов'язково має жорстку структуру і сувору послідовність, бо залежить від обсягу і змісту вихідних даних.

Problem setting. Expert and criminalist activities for crime identification inevitably have to reflect the maintenance of this area. However the available data on investigation and mechanism of criminal activity are not always consolidated. Therefore there is the first problem: to consolidate the available data into uniform structure. In other words, the problem consists in structuring knowledge of subject domain in the form of the scheme of the basic concepts connected by certain relations.

Recent research and publication analysis. Expert and criminalist knowledge was investigated in works of many scientists.

However structuring expert and criminalist knowledge in public administration by means of special methods demands an in-depth study.

Paper objective. The purpose of article is structuring of the process of crimes' disclosure in public administration by expert and criminalist activity.

Paper main body. The structuring of the process of crimes' disclosure in public administration by expert and criminalist activity is carried out in the article. The classification of methods of knowledge structuring in expert and criminalist activity is carried out. The investigation structuring as knowledge process is carried out. It is emphasized that investigation as knowledge process consists of two elements: stages of investigation and separate investigative actions. The stages of activity of bodies of inquiry and investigation are allocated.

Conclusions of the research.

The classification of methods of knowledge structuring in expert and criminalist activity is carried out. It is noted that four levels of knowledge structuring in expert and criminalist activity can be allocated: language lexicon level; conceptual level; semantic structures; concrete data level. The investigation structuring as knowledge process is carried out. It is emphasized that investigation as knowledge process consists of two elements: stages of investigation and separate investigative actions. The following stages of activity of bodies of inquiry and investigation are allocated: stage initiation of legal proceedings; crime detection stage; stage of search of the suspect or defendant; suspicion check stage; stage of specification of charge and stage of end of investigation.

Ключові слова: розкриття злочинів, державне управління, експертно-криміналістична діяльність, структурування розслідування.

Key words: crimes' disclosure, public administration, expert and criminalist activity, investigation structuring.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Експертно-криміналістична діяльність стосовно ідентифікації злочину неминуче повинна відображати зміст цієї області. Однак наявні дані про розслідування та механізми злочинної діяльності не завжди консолідовані і опрацьовані до такої міри, щоб бути чітко перекладеними в нову форму. Тому виникає перша задача: звести наявні дані в єдину структуру, схему. Іншими словами, питання полягає в структуруванні знань про предметну область у вигляді схеми основних понять, пов'язаних визначеними відносинами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Експертно-криміналістичні знання розглядалися в наукових напрацюваннях багатьох вчених, зокрема таких: Н.Т. Вєдерніков [1], В.В. Крилов [2], А.П. Шеремет [4] та ін.

Однак структурування експертно-криміналістичних знань у державному управлінні за допомогою спеціальних методів потребує поглибленого дослідження.

МЕТА СТАТТІ

Метою роботи є структурування процесу розкриття злочинів в державному управлінні експертно-криміналістичною діяльністю.

Для досягнення поставленої мети формулюються та вирішуються такі завдання:

- здійснити класифікацію методів структурування знань в експертно-криміналістичній діяльності;
- провести структурування розслідування як процесу пізнання;
- виділити етапи діяльності органів дізнання та слідства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Перш ніж перейти до розгляду конкретного змісту цієї схеми слід зробити наступне зауваження. Торкаючись такої проблеми, як спосіб відображення області

розслідування, можна дискутувати практично з будь-якого суттєвого питання. Тим більше це відноситься до обраної моделі: визначення не тільки зв'язків, а й самих елементів (об'єктів, явищ, процесів), що мають значимість для подальшого використання моделі, далеко не очевидно. Ускладнює реалізацію моделі також наявність великої кількості точок зору з цих питань. Здається, що будь-яка з пропозицій може викликати досить серйозні заперечення. Тому доцільно навести лише результат досліджень, залишивши осторонь його обґрунтування [1; 3].

Передусім необхідно вказати на існування проблеми визначення глибини відображення в моделі області, що підлягає формалізації. По суті, в виділяють чотири рівні структурування знань в експертно-криміналістичній діяльності:

- на рівні лексики мови;
- на понятійному рівні;
- на рівні семантичних структур;
- на рівні конкретних даних.

Сенс цього дослідження полягає в моделюванні на рівні основних понять. Оскільки кількість понять, які охоплюються дослідженням, велике і поширюється, зокрема, на сферу злочину, це не дозволить відобразити усе коло таких понять в одній структурі. Звідси випливає, що необхідно розбиття всієї предметної області на фрагменти, які були б доступні для сприйняття та аналізу, тобто проведення процесу структурування знань.

Дотримуючись криміналістичних традицій, доцільно окремо розглянути сфери розслідування і злочини.

Насамперед, розглядаючи розслідування як процес пізнання, доцільно визначити його структуру, що складається з двох елементів:

- етапів розслідування;
- окремих слідчих дій [2; 4].

Всі подальші спроби структурувати розслідування, по суті, проходять саме в спробах виділення, деталізації й опису саме цих елементів.

Формалізація розслідування злочинів може також здійснюватися виходячи з процесу розслідування і за матеріалами конкретної кримінальної справи. Так, розслідування можна розбити на етапи, виділивши слідчі дії і встановивши послідовність їх проходження, відображаючи результат у вигляді графа. Водночас ключова особливість подібної формалізації полягає в тому, що схематизація і спрощення дійсності, реалізовані в графічних моделях, часом є єдиною можливим методом пізнання складних процесів.

Розуміючи під етапом розслідування комплекс слідчих і розшукових дій, об'єднаних спільною метою, слід виділити в діяльності органів дізнання та слідства такі етапи.

1. Етап порушення кримінальної справи, що збігається з першою стадією кримінального процесу. Мета дії — виявлення наявності або відсутності підстав для порушення справи і фіксація слідів події, якщо це має невідкладний характер.

2. Етап розкриття злочину, що починається з моменту прийняття рішення про порушення справи і закінчується встановленням факту здійснення злочину й особи, яка його вчинила (якщо подія або особа не були відомі з самого початку роботи у справі).

3. Етап розшуку підозрюваного або обвинуваченого. Він починається з моменту отримання підстав для затримання або арешту особи і закінчується цими діями. Цей етап, так само як і попередній, не є необхідним у всіх випадках.

4. Етап перевірки підозри — починається з моменту встановлення підозрюваної особи і закінчується притягненням її в якості обвинуваченої або, навпаки, зняттям підозри.

5. Етап уточнення звинувачення — починається з притягнення особи як обвинуваченої у справі і триває до закінчення провадження слідчих дій.

6. Етап закінчення слідства — триває з моменту останнього слідчої дії по збиранню і перевірці доказів до моменту передачі справи до суду (або припинення) [1; 4].

Проводячи такий розподіл, слід зауважити, що діяльність слідчого і органів дізнання у конкретній кримінальній справі кількісно не обов'язково відповідає саме цим етапам. Але їх застосовність обґрунтовується:

— по-перше, тим, що кількість, послідовність і зміст етапів розслідування є досить типовими і характерними для справ певної категорії;

— по-друге, будь-яка комбінація етапів розслідування складається з декількох основних вихідних стадій.

Деякі з них є обов'язковими для будь-якої справи, а деякі зустрічаються лише в окремих категоріях справ.

Крім того можна припустити, що процес розкриття злочинів складається з різного числа інформаційно-пошукових етапів, не обов'язково має жорстку структуру і сувору послідовність, так як залежить від обсягу і змісту вихідних даних. Водночас вид і структура етапів визначаються, виходячи з цілей конкретного дослідження [2; 4].

Для задачі типізації слідчих ситуацій такий порядок виділення етапів залежить від новизни завдань, що виникають. Більш того, модель структури процесу роз-

криття злочинів заснована на динамічному розвитку системи версій і відображає переростання ймовірних знань у достовірні, та може мати кілька варіантів.

Вочевидь, це не дозволяє говорити про етап розслідування як елемент, що становить основу структурування розслідування. Тому доцільно провести деталізацію цієї структури. Як мінімальний структурний елемент можна обрати слідчі дії. Водночас можна припустити, що виділені блоки діяльності виявилися досить великими, і це не дозволило покласти дані напрацювання в основу подальшої формалізації опису структури розслідування. Однак сама спроба деталізувати цю діяльність заслуговує більш пильної уваги [1; 3].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

У цілому, як результати проведеного дослідження, було отримано такі висновки.

1. Здійснено класифікацію методів структурування знань в експертно-криміналістичній діяльності. Зазначено, що виділяють чотири рівні структурування знань в експертно-криміналістичній діяльності: на рівні лексики мови; на понятійному рівні; на рівні семантичних структур; на рівні конкретних даних.

2. Проведено структурування розслідування як процесу пізнання. Підкреслено, що розслідування як процес пізнання, складається з двох елементів: етапів розслідування та окремих слідчих дій.

3. Виділено етапи діяльності органів дізнання та слідства: етап порушення кримінальної справи; етап розкриття злочину; етап розшуку підозрюваного або обвинуваченого; етап перевірки підозри; етап уточнення звинувачення та етап закінчення слідства.

Література:

1. Ведерников Н.Т. Криминалистика: учебно-методический комплекс / Н.Т. Ведерников. — Томск: Издательский Дом ТГУ, 2014. — 340 с.
2. Крылов В.В. Современная криминалистика. Правовая информатика и кибернетика / В.В. Крылов; науч. ред.: Н.А. Лопашенко. — М.: ЛексЭст, 2007. — 288 с.
3. Крылов И.Ф. Криминалистика: учебник / И.Ф. Крылов, А.И. Бастрыкин. — М.: Дело, 2007. — 934 с.
4. Шеремет А.П. Криминалистика: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / А.П. Шеремет. — Чернівці: Наші книги, 2008. — 440 с.

References:

1. Vedernikov, N.T. (2014), *Kriminalistika: uchebno-metodicheskij kompleks* [Criminalistics: educational and methodical complex], TGU publishing House, Russian Federation.
2. Krylov, V.V. (2007), *Sovremennaja kriminalistika. Pravovaja informatika i kibernetika* [Modern criminalistics. Legal informatics and cybernetics], LexEst Moscow, Russian Federation.
3. Krylov, I.F. and Bastrykin, A. I. (2007), *Kriminalistika* [Criminalistics], Business, Moscow, Russian Federation.
4. Sheremet, A.P. (2008), *Kry`minalisty`ka* [Criminalistics], Nashi knygy, Chernivci, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2019 р.